

Verkondiging 28 april 2024 – Handelingen 9: 26-30 en Johannes 15: 1-8

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

‘Blijf in mij, dan blijf ik in jullie’, dat zegt Jezus in de lezing uit Johannes. Door een Engelse vertaling vroeg ik mij af wat gevoelswaarde is van dat ‘blijven’. In het Engels wordt het woord ‘blijven’ hier met ‘abide’ weergegeven. Dat herinnerde mij aan het bekende Engelse lied ‘Abide with me. Dat bij ons bekend is als ‘Blijf mij nabij’.

In dat lied heeft het ‘blijven’ een diepe lading. Het is geen blijven zoals je tegen iemand kunt zeggen ‘Blijf je even wachten, dan haal ik mijn fiets.’ Daar is ‘blijven’ redelijk vrijblijvend, al zal je het niet leuk vinden als de ander vertrokken is als je terugkomt. Meer lading heeft het als je zingt: ‘Blijf mij nabij, wanneer het duister daalt’. Dan hoop je dat de ander je niet verlaat, niet weggaat, maar wacht, daar met jou.

‘Blijf in mij, dan blijf ik in U’, dat heeft denk ik eenzelfde klank, gevoelswaarde. Het is niet vrijblijvend, maar bergt de hoop, de verwachting in zich dat je niet verlaat, weggaat, maar vasthoudt. Dat je verbonden blijft.

Blijven, het is niet zo moeilijk, als je niet op tijd staat of als er geen andere dingen zijn die op je wachten. Lastiger wordt het, als er ongemak is, lastige gevoelens naar boven komen, zoals dat getekend wordt in dat verhaal uit Handelingen: Paulus die zich bij die eerste christengemeente zich wil aansluiten. Mensen voelen angst, zijn afwerend. Daar is het gevoel: wij blijven... graag zonder hem. Wel met elkaar, maar met hem er niet bij.

‘Blijf in mij, dan blijf ik in jullie.’ Het is een zin die midden in ons verhaal staat. Jezus stapt daar even uit het beeld dat hij gebruikt. Dat beeld is dat van een wijnbouwer, een wijnstok en ranken. Daar kunnen wij ons wel een voorstelling van maken. Misschien zien hier mensen met druiven in de tuin. Volgens mij heb je ook een wijngaard bij Glimmen. Anders kennen wij het mogelijk van vakantie: hellingen vol met druiven.

‘Ik ben de ware wijnstok en mijn Vader is de wijnbouwer.’, zegt Jezus. Hoewel het een herkenbaar beeld die wijnstok en wijnbouwer is, is de lading daarvan hier dubbelzinnig. Hoorders en lezers van het evangelie die vertrouwd waren met de verhalen uit het Oude Testament zullen direct door hebben gehad dat Jezus zichzelf niet vergeleek met zomaar wat. Dat Hij liep langs een wijngaard en dacht: ach, laat ik dat eens op mijzelf toepassen. Het beeld van de wijnstok ligt een stuk gevoelig.

In het Oude Testament komen wij de wijnstok een aantal keer tegen als beeld voor het volk Israël. In Psalm 80 klinkt het gebed: ‘God van de hemelse machten, keer u tot ons,/ kijk neer uit de hemel en zie, bekommer u om deze wijnstok,/ de stek die uw hand heeft geplant.’ Ook bij de profeten wordt Israël vergeleken met de wijnstok. Als Jezus hier wordt aangeduid als de ware wijnstok, zit daar een idee van vervanging in, Jezus die in de plaats komt van Israël, het ware Israël is.

Dat is een scherpe stelling, waarmee wordt afgezet tegenover de overtuigingen die er heersten die dagen. In het Johannesevangelie wordt Jezus vaker getekend als

weinig zachtzinnig, bijvoorbeeld als Hij zegt dat de tempel niet meer nodig is; Hij is daarvoor in de plaats gekomen. Ook daarmee streek hij tegen de haren in; de tempel werd juist gezien als de centrale plek voor de dienst aan God. Zo is 'Ik ben de ware wijnstok', best een venijnig beeld.

Aan dit beeld zit ook een andere kant: 'Ik ben de wijnstok en jullie zijn de ranken.' Daarin schuilt dat voor de verbondenheid met Christus, voor het deel uitmaken van Zijn gemeente, het er niet toedoet waar je woont, tot welk volk je hoort of van wie je afstamt. Dat heeft geen waarde. Er is een wereldwijde gemeenschap mogelijk. Enkel bepalend is de verbondenheid die door landsgrenzen heenloopt: 'blijf in Mij, dan blijf Ik in jullie.'

'Blijf in mij, dan blijf Ik in jullie'. Die uitspraak past eigenlijk helemaal niet zo goed in dat beeld van die wijnstok en die ranken. Een rank kan niet zoveel doen: die zit vast aan de wijnstok en wordt er door gevoed. Die kun je geen opdrachten geven. Die verbondenheid is er vanzelf.

Die vanzelfsprekendheid is er niet bij de mensen: de leerlingen, de gelovigen moeten wel iets doen. Uitdrukkelijk geeft Jezus opdrachten. Niet alleen moeten zij iets doen, maar er wordt ook iets aan hen gedaan: 'Iedere rank die wel vrucht draagt snoeit Hij [God] bij, opdat hij meer vrucht draagt.' Snoeien is heel belangrijk bij een wijnstok, maar het is wel een prikkelende gedachte dat je als mens ook gesnoeid moet worden. Dat zijn van die Bijbelwoorden waar je de neiging bij voelt om snel overheen te stappen. Het is daarom goed om eerst de vraag te beantwoorden: hoe ziet Jezus dat voor zich?

Het lijkt erop dat hier gespeeld wordt met woorden. Als Jezus dat snoeien genoemd heeft, gaat hij verder met 'Jullie zijn al rein door alles wat Ik tegen jullie gezegd heb.' De Griekse woorden 'rein' en 'snoeien' zijn aan elkaar verwant. Je zou dus ook kunnen zeggen: 'Jullie zijn al gesnoeid door alles wat Ik tegen jullie gezegd heb.' Snoeien heeft te maken met Jezus' woorden en die ter harte nemen.

Jezus' woorden ter harte nemen, dat heeft ook alles te maken met die opdracht: 'Blijf in mij, dan blijf ik in jullie.' Jezus zegt niet: 'Dan blijf ik in jou.' Het gaat om een meervoud. Zo ook in het beeld van de wijnstok en de ranken: het gaat het niet om de verbinding van de enkeling, een persoon met Jezus, maar om een groep, om mensen met elkaar.

Zo gaat het in ons verhaal over de gemeenschap, de verbondenheid met elkaar. Dat maakt die geschiedenis van Paulus zo passend bij vandaag. Daarmee wordt zichtbaar gemaakt dat die verbondenheid, dat groepsgevoel niet altijd gemakkelijk is. De mensen in Jeruzalem voelen angst, zijn bang dat Paulus niet te vertrouwen is.

Daar hadden ze ook alle reden toe. Paulus heeft zich bewezen als geduchte tegenstander van de vroegchristelijke gemeente. Te goed van vertrouwen zijn is niet slim, maar angst is niet altijd een goede raadgever. Dat kan gemakkelijk leiden tot het uitsluiten van anderen, zonder goede reden. Enkel op grond van wat iemand ooit gedaan heeft.

Het is Barnabas die die angst weet te doorbreken en ervoor zorgt dat de anderen zien dat Paulus ook een rank is aan die wijnstok, er ook bij hoort. Bij hen mag zijn en blijven.

‘Blijf in mij, dan blijf Ik in jullie’, die opdracht geeft Jezus aan het beeld van de wijnstok en de ranken aan de leerlingen. Hij roept hem op om met Hem verbonden te blijven en in die band met Hem zit ook een verbondenheid met elkaar: ‘Dan blijf Ik in jullie.’

‘Blijf in mij...’, die woorden hebben in mijn ogen een diepe lading, een grote gevoelswaarde. Geen blijven als even wachten. Het gaat om een band. Je verbonden weten, voelen met God.

Die verbondenheid is een gevoel, een overtuiging. Bij de een altijd aanwezig, de wisselde tijden van het leven hebben daar geen vat op. Het is er gewoon. Bij een ander kan het meer schommelen; soms heel sterk en dan weer minder. Een enkele keer zelfs helemaal niet.

Die band heeft het nodig om gevoed te worden, dat die levend blijft Daar zijn heel veel manieren voor. Door het zijn in de kerk, samen te vieren. Door te lezen, het luisteren of maken van muziek. Misschien mediteert u of voelt u zich bij het wandelen verbonden. Het gesprek is ook een wijze waarop het kan. Met elkaar praten over het geloof en het leven.

Ook het gebed kan ons daarbij helpen. Afgelopen week was ik bij iemand op bezoek en aan het einde van het gesprek sprak ik een gebed uit. Diegene merkte op: ‘Dat gebeurt zo weinig meer dat iemand met mij bidt.’ Het is de tweede keer in korte tijd dat iemand zegt. Daar is behoefte aan, een verlangen. Durven wij nog de verbondenheid met Christus, met God te voeden door met en voor elkaar te bidden? Om zo in Hem te blijven.

Blij in mij... in ons verhaal wordt dat blijven verbonden met snoeien: ‘Iedere rank die wel vrucht draagt, snoeit Hij bij.’ Pas haalde mijn vrouw een uitspraak van iemand aan: ‘Mensen zijn nooit zo gul voor anderen als tijdens een preek.’ Dat je denkt: als die nou meer naar dat woord van Jezus zou leven en die ander eens die richtlijn voor ogen houdt, wordt de wereld een stuk gemakkelijker en mooier. Snoeien wordt dan iets wat anderen wel kunnen gebruiken en je houdt jezelf buiten schot. Het ter harte nemen van Jezus’ woorden en je daarvoor laten corrigeren is niet enkel iets wat een ander hoeft, maar ook wijzelf.

‘Dan blijf ik in jullie...’ Dat meervoud, die gemeenschap. Mooie woorden voor een gezamenlijke dienst, als wij ons opmaken voor een toekomst samen.

Voor de een zal die gemeenschap als vanzelfsprekend zijn. Dat je die verbondenheid met elkaar voelt. Een ander heeft misschien dezelfde ervaring, maar merkt toch ook wat onzekerheid en angst. Wat zal samengaan zal betekenen voor wat je gewend bent, voor datgene waarbij je vertrouwd voelt? Blijft het oude en vertrouwde wel? Dat waar je je fijn bij voelt?

Onzekerheid is eigen aan een toekomst die onbekend is, waarvan wij niet precies weten wat die brengt. Het is menselijk. Onzekerheid en angst kunnen er wel voor zorgen dat de blik vernauwd raakt, de groep klein gemaakt wordt. Het beeld van de wijnstok en de ranken nodigt uit tot een breder perspectief.

Daar zit een wereldwijde gemeenschap in, een die door grenzen heenloopt. Waar het er niet toedoet waar je woont, tot welk volk je hoort of van wie je afstamt. Het is de verbondenheid met Christus die ertoe doet, een verbondenheid die muren slecht en gewoontes relativeert.

'Blijf in mij, dan blijf ik in jullie', dat is de opdracht die Jezus Zijn leerlingen en ook ons geeft. Ik voel de neiging om te zeggen dat het geen gemakkelijke is, maar daarmee doe ik geen recht aan de wijnstok. Het is de wijnstok die leven geeft aan zijn ranken.
Amen